

ЗАМІСТЬ ВСТУПУ

Книжка розмов із митрополитом Борисом Гудзяком, яку ви тримаєте в руках, дуже вимріяна для мене. Єдина дотепер видана – і то зовсім тоненька – книжка-розмова з тоді ще отцем Борисом Гудзяком, яку підготував Тарас Прохасько, побачила світ 2003 року й давно стала раритетною, а нових подібних видань із тепер уже владикою Борисом за ці двадцять років так і не з'явилося. Прикро, що в наших книгарнях досі немає книжок із проповідями чи публічними виступами владика Бориса, який є духовним лідером і моральним авторитетом для тисяч людей і в Україні, і поза її межами. Не знаю, чи цих книжок потребує сам владика, але впевнена, що вони прислужилися б нам – тим, хто потребує духовного проводу і зміцнення у вірі (а вони насправді потрібні впродовж усього життя). Сподіваюся, це таки зміниться, а тепер почуваюся особливо вдячно й щасливо, що на мою пропозицію записати книжку розмов митрополит відповів згодою.

Ідея цього видання з'явилася в мене ще 2014 року, але обставини склалися так, що розмови, які ввійшли до нього, ми почали записувати аж у лютому 2021 року, в час, коли вже сім років тривала російсько-українська війна, позаду

був рік локдаунів через пандемію ковіду, а попереду нас чекало повномасштабне вторгнення Росії. Перші сім розмов до книжки було записано у лютому-вересні 2021 року, а останню розмову, зосереджену власне на війні, – в середині червня 2022 року. Тож, безумовно, і ковід, і реалії війни стали своєрідним тлом чи радше обрамленням наших бесід, частина з яких відбулася за допомогою зуму, а частина – при особистих зустрічах у Києві та Львові. З огляду на завантажений графік владика Бориса наші зустрічі були не вельми частими. Чимало часу забрало й редагування та авторизація рукопису, але вірю, що книжка, яку нам спільно вдалося створити, буде актуальною і в мить виходу у світ, і ще тривалий час по тому.

Мені було важливо зберегти у виданні «сліди» часу, зафіксувати обставини, в яких воно постало. Завершуючи роботу над рукописом, я з подивом усвідомила, що вже почала забувати реалії, в яких ми жили, коли починали записувати ці розмови. Стало складно згадати, як довго під час ковідних локдаунів ми не могли користуватися громадським транспортом, коли відновилося авіасполучення, до яких крамниць можна було потрапити, а до яких ні. Зрештою, вже трохи затерлось у пам'яті те, як цей час переживала Церква, скільки часу ми фізично не могли потрапити на Літургію до наших рідних храмів і мусили слухати відправи онлайн, а також скільки критики було звернено на адресу тих, хто на Великдень чи на Різдво таки волів прийти до храму. Мине ще з десять років, і ми забудемо, що все це було насправді, що наша реальність на якийсь час стала настільки перехнябленою. Найперша розмова в книжці трохи нагадуватиме про ці часи.

Але значно важливіше було зосередитися не на тому, що відбувалося довкола нас, а на «внутрішній подієвості», як я її називаю; себто на низці аспектів внутрішнього, духовного життя. Імовірно, комусь здасться, що книжка, яка виходить у світ під час війни, мала би бути більше звернена назовні; що мої запитання про переживання посту, досвід будівництва стосунків із Богом, молитовні практики, пошук і усвідомлення свого покликання або ж наші розмови про усвідомлення себе Божою дитиною, цінність спілкування, автентичне християнство тощо не зовсім на часі. Що людей сьогодні більше турбує те, що діється тут і тепер. І справді, людство вкотре в історії особливо замислюється про природу зла, нищівну силу ненависті й про те, як можна протидіяти злу, щоб його зупинити. Але вірю, що не можемо – ба більше, не маємо права – «зупинити» життя, почати жити лише війною і бути зосередженими лише на ній. Мусимо жити. І то жити вповні, не даючи собі забути, якою була наша щоденність, коли тривав мир. Що нас цікавило і що бентежило, чого ми прагнули і що відкидали. Наше покликання, як не раз наголошує владика Борис, – бути плідними, тож упродовж усього життя, попри всі виклики й турбулентності, з якими стикаємося, маємо віднаходити те місце, в якому, хай би які складні були обставини, можемо приносити добрий плід і будувати бодай довкола себе й у собі оазу миру.

В остаточному підсумку саме те, що діється в серці, визначає, як ми переживаємо сьогоднішні непрості часи. Це особливий виклик – зберегти внутрішній мир, коли довкола триває війна, не дозволити ненависті оселитися в серці й знищити нас. Сьогодні нам не раз складно дати раду своїм емоціям, упорядкувати їх. Але мені здається, що

коли усвідомлюємо, що, попри війну і всі найтяжчі виклики, з якими стикаємося, Бог не залишив нас, коли навчаємося помічати Його підтримку й відчувати Його присутність і любов, це переминює дійсність, у якій ми є. Війна не закінчується, але ми маємо за що триматися, щоб її пройти.

Ті, хто мав нагоду спілкуватися з владикою Борисом Гудзяком, слухати його проповіді або читати інтерв'ю з ним, знають, що візії та сенси, які він генерує, є цілющими і життєдайними. У тому, що він говорить, немає моралізування чи дидактики, але є певна пропозиція, на яку він запрошує відгукнутися; є добре почуття гумору, а часом легка іронія – передусім щодо самого себе. А ще – багато довіри до того, до кого він звертається. Це дуже добра постава, яка не відштовхує, не завдає кривди, але будує того, хто готовий сприйняти слова владики й відгукнутися на них.

У наших розмовах ми не раз згадували про батьківство у широкому сенсі цього слова, зокрема й про отцівство у контексті Церкви, про наших духовних очільників. Я впевнена в тому, що масштаб владики Бориса як духовного лідера анітрохи не менший, ніж свого часу був масштаб митрополита Андрея Шептицького, і маю виразне відчуття, що Господь не надто часто благословляє нас духовними провідниками із подібною харизмою. Духовне лідерство владики Бориса було би неможливим без молитви та служіння; він має неймовірний талант до переминення середовищ, до яких Господь його посилає, до будування спільноти, в якій підставовими є усвідомлення людської гідності, дарованої Богом, зичливість і довіра до тих, хто поруч. Окрім того, владика має особливий дар: те, що багато хто з нас і у щоденному, і в церковному житті сприймає як даність, він переживає як

Таїнство і має потребу про нього свідчити. Тому митрополит так часто нагадує про те, що таїнственным є Божий промісел щодо нас, Таїнством може бути служіння і спілкування, таїнственною є зустріч людини з Богом, Таїнством є саме наше життя. Таїнством можна жити. Дуже багато всього переминюється, коли дозволяємо собі побачити власне життя і все в ньому як дар. Коли замислюємося, що ми бажані для Бога, що Він від віків знав час нашого народження, що Він хоче стосунків із нами, неможливо не відчувати, що дивовижний Божий промісел щодо кожного з нас, щодо світу теж є Таїнством.

У наших розмовах владика Борис згадує, що як душпастир він має покликання допомагати людям зустрітися з Богом. Хочеться сподіватися, що ця книжка теж може посприяти такій зустрічі, заохотити до неї і до будування стосунків із Богом. Окрім того, вона нагадає, що в духовному житті не менш важливими є наші стосунки з ближніми. Що духовне життя не відбувається у своєрідному вакуумі, де є лише я і Господь. Ми потребуємо інших людей, щоб плоди Святого Духа проявлялися в нашому житті. Не зустрівши іншої особи, не навчимося любити; не вмітимо розділити з кимось свою радість, якщо не вийдемо за межі свого світу до інших. Потребуємо близькості, щоб відчувати Божу любов, вилиту на нас через людину, – і в приватному просторі, і в соціумі, і, зрештою, в Церкві. Тому особливо радію, що сьогодні маємо священників і єпископів, які свідчать про те, що проповідують, своїми ділами, і вибудовують у спільнотах, якими опікуються, зв'язки любові. У кожному місці й кожній спільноті, до служіння в яких його кличе Господь, їх творить і митрополит Борис Гудзяк.

Створюючи цю книжку, ми хотіли зробити її цікавою широкому колу читачів, заохотити до читання як тих, хто належить до церковної спільноти, так і тих, хто шанує владику Бориса передусім як науковця та президента Українського католицького університету, а також і тих, хто, можливо, нічого про нього не знає. Сподіваюся, що кожен, хто її читатиме, знайде у виданні щось, що особливо промовить до нього чи до неї. І що час, проведений за читанням, не здасться вам змарнованим.

Богдана Матіяш

Розмова перша

ПРО ЧАС КРИЗ

Богдана Матіяш: Владико Борисе, дуже дякую, що Ви погодилися на спілкування. Я би хотіла, щоб книжка, яка постане з цих розмов, була джерелом надії для тих, хто її читатиме.

Ми починаємо наші розмови в час, коли у світі вже другий рік триває пандемія ковіду і сьомий рік в Україні триває війна, тож контекст, у якому перебуваємо, досить непростий. Через ковід минулий рік був дуже болісний для багатьох людей по всьому світу: хтось утратив роботу, хтось мав кризи в родині, а хтось переживав депресію через самотність, у якій опинився під час ізолюваності. Я бачила статистику розлучень, спричинених локдауном і тим, що люди не втримували постійного перебування поруч. Також бачила статистику суїцидів в Україні, яка наближається майже до восьми тисяч за 2020 рік, і це насправді страшно. До звичних